

საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილების გავლენა სისხლის
სამართალწარმოებაზე

მამუკა მახარაძე¹

რეზიუმე

სტატიაში განხილულია საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილების გავლენა სისხლის სამართალწარმოებაზე. კერძოდ, ყურადღება გამახვილებულია იმაზე, რომ როდესაც საქმე შეეხება არაკონსტიტუციურად ცნობილ ისეთ ნორმას, რომლითაც პირს პასუხისმგებლობა დაეკისრა ან ამ ნორმის საფუძველზე სახელმწიფოს მოქმედებით მიადგა ზიანი, რა გავლენა აქვს ასეთ გადაწყვეტილებას პირის დარღვეულ უფლებებზე ან როგორ ახდენს ადამიანის უფლებების დაცვას სამომავლოდ. ჩამოყალიბებული თეზისის გასამყარებლად სტატიაში წარმოჩენილია რამდენიმე ძირითადი არგუმენტი, მათ შორის, ყურადღება გამახვილებულია საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს პრაქტიკაზე.

საბოლოოდ, სტატიის მიზანს წარმოადგენს იმის წარმოჩენა, თუ, როგორაა შესაძლებელი საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლო გახდეს ადამიანის უფლებების დაცვის ეფექტური შიდა სამართლებრივი მექანიზმი, რომლის საშუალებითაც ინდივიდები შეძლებენ საკუთარი უფლებების დაცვასა და მათ აღდგენას.

Resume

The article discusses the impact of the decisions of the Constitutional Court of Georgia on criminal proceedings. In particular, attention is focused on the fact that when it comes to such a norm known as unconstitutional, by which a person was held responsible or was harmed by the action of the state based on this norm, what impact does such a decision have on the violated right of a person or how it affects the protection of human rights in the future. In order to support the established thesis, the article presents several main arguments, among them, attention is focused on the practice of the Constitutional Court of Georgia.

Finally, the purpose of the article is to show how the Constitutional Court of Georgia can become an effective internal legal mechanism for the protection of human rights, through which individuals will be able to protect their rights and restore them.

¹ *აღმოსავლეთ ევროპის უნივერსიტეტის იურიდიულ და სოციალურ მეცნიერებათა ფაკულტეტის სისხლის სამართლის სადოქტორო პროგრამის დოქტორანტი, დეოკატი.

შესავალი

დემოკრატიული, სოციალური და სამართლებრივი სახელმწიფოს დამკვიდრებისკენ სწრაფვა არის ის ძირითადი იდეა, რომელსაც ეფუძნება საქართველოს კონსტიტუცია, რომლის უზენაესობის აღსრულება ხელისუფლების თითოეული შტოს უპირობო ვალდებულებაა. თუმცა, ამ პროცესში განსაკუთრებული როლი ეკისრება საკონსტიტუციო სასამართლოს, რომელიც, კონსტიტუციის დებულებების განმარტების გზით, უზრუნველყოფს ხელისუფლების დანაწილების პრინციპისა და ადამიანის ძირითადი უფლებების დაცვას.

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლო იცავს კონსტიტუციურ ღირებულებათა სისტემას, განმარტავს კონსტიტუციის პრინციპებსა და დებულებებს, რათა მუდმივად ცვალებადი და განვითარებადი სამართლებრივი პროცესები მოექცეს კონსტიტუციურ წესრიგში და დაცული იყოს ადამიანის უფლებები.²

საკონსტიტუციო სასამართლო პრაქტიკიდან გამომდინარე, აქტუალურ საკითხს წარმოადგენს საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილებების გავლენა სისხლისსამართალმწარმოებაზე. საკონსტიტუციო სასამართლოს ვალდებულებაა, დაიცვას ადამიანის უფლებები და კონსტიტუციით გარანტირებული სხვა ღირებულებები. სწორედ, საკონსტიტუციო სასამართლო პრაქტიკის ანალიზი გვიჩვენებს ქვეყანაში არსებულ სამართლებრივი პრობლემებს, რომელიც მიმოხილულია სტატიაში.

1. საკონსტიტუციო სასამართლოს არსი და მნიშვნელობა.

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლო მიზნად ისახავს სახელმწიფოს ფუნქციონირების უზრუნველყოფას (ხელშეწყობას) კონსტიტუციით დადგენილ ფარგლებში და ადამიანის უფლებების დაცვას ხელისუფლების მხრიდან არათანაზომიერი ჩარევისგან (უფლების დარღვევისაგან). საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლო ასრულებს ნეგატიური კანონმდებლის ფუნქციას, გავლენას ახდენს ნორმაშემოქმედებით საქმიანობაზე – სარჩელის დაკმაყოფილების შემთხვევაში, კონკრეტული ურთიერთობის მომწესრიგებელი ნორმა (ნორმები) კარგავს იურიდიულ ძალას. საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილებები ზოგჯერ საჭიროებს საკანონმდებლო ცვლილებებს, რისი ვალდებულებაც არაკონსტიტუციურად ცნობილი ნორმების შემქმნელ ორგანოებს აქვთ. შესაბამისად, მისი

² ხეცურიანი ჯ., საკონსტიტუციო რეფორმა საქართველოში (2017 წ.) და საკონსტიტუციო სასამართლო, საკონსტიტუციო სამართლის ჟურნალი #1, თბილისი, 2018, 8.

ეფექტიანი ფუნქციონირება მნიშვნელოვნად არის დამოკიდებული ამ გადაწყვეტილებების აღსრულებასთან.

კონსტიტუციას განსაკუთრებული ადგილი უჭირავს ქვეყნის კანონმდებლობაში. მისი დაცვის ერთ-ერთ ეფექტიან საშუალებად საკონსტიტუციო კონტროლის ინსტიტუტი გვევლინება, რომელსაც საკონსტიტუციო სასამართლო ახორციელებს. მას, ხელისუფლების სხვა შტოთა მსგავსად, შეუძლია გარკვეული გავლენის მოხდენა ქვეყანაში არსებულ პოლიტიკურ და სამართლებრივ პროცესებზე³. საკონსტიტუციო სასამართლო არის სამართლის პოლიტიკის განმახორციელებელი ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი სუბიექტი. აუქმებს რა კანონს, იგი ავტომატურად ცვლის სამართლებრივ რეალობას, ნორმატიული აქტის არაკონსტიტუციურად ცნობით ხელისუფლების ნებას ძალადაკარგულად აცხადებს. იგი თავისი საქმიანობით პოლიტიკის ზღვარზე გადის. შესაბამისად, სასამართლო გარკვეულწილად გავლენას ახდენს ხელისუფლების მიერ გასატარებელ პოლიტიკაზე⁴.

„რას წარმოადგენს საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილება? ჩვეულებრივ, საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილებას განმარტავენ (განსაზღვრავენ), როგორც კანონით დადგენილი ფორმის სამართლებრივ აქტს, რომლითაც საკონსტიტუციო კონტროლის (ზედამხედველობის) ორგანო თავისი კომპეტენციის ფარგლებში კონკრეტულ განსახილველ საქმეში იურიდიულად მნიშვნელოვანი ფაქტების კონსტანტაცია-შეფასებით და სახელმწიფო ძალაუფლებრივ დავალებების გამოყენებით გამოხატავს თავის პოზიციას და ნებას.⁵“

„საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლო არის საკონსტიტუციო კონტროლის სასამართლო ორგანო, რომელიც უზრუნველყოფს საქართველოს კონსტიტუციის უზენაესობას, კონსტიტუციურ კანონიერებას და ადამიანის კონსტიტუციური უფლებების და თავისუფლებების დაცვას“⁶. „საკონსტიტუციო სასამართლოს შესახებ“ ორგანული კანონის (შემდგომ ორგანული კანონი) თანახმად, ნორმატიული აქტის არაკონსტიტუციურად ცნობა არ იწვევს ამ აქტის საფუძველზე ადრე გამოტანილი სასამართლოს განაჩენებისა და გადაწყვეტილებების გაუქმებას და იწვევს მხოლოდ მათი აღსრულების შეჩერებას. სხვაგვარად რომ ვთქვათ, საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილება საქმის წარმოების განახლების

³ გუჩმაზაშვილი დ., საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილების სამართლებრივი სტატუსი და აღსრულება, ავთანდილ დემეტრაშვილი 75, 2017, 125-126.

⁴ ერემაძე ქ., დემოკრატიის გამოწვევები და საკონსტიტუციო სასამართლოს როლი დემოკრატიის ძიების პროცესში, ჯ. ხეცურიანისა და გ. კვერენჩილაძის რედაქტორობით, თბილისი, 2015, 9;

⁵ ხეცურიანი ჯ., „ნოვაციები საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს კანონმდებლობაში“ წიგნში - „საქართველოს კონსტიტუცია და კანონმდებლობა საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს შესახებ“, თბ., 2002, გვ. 12;

⁶ საქართველოს ორგანული კანონი - საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს შესახებ - <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/32944?publication=33>- ნანახია 17.05.2023 მდგომარეობით;

საფუძველს არ წარმოადგენს. იგივე პოზიციას იზიარებს „საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი“⁷ და „საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსი“.⁸

გამონაკლისია „საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი“, რომელიც საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილებას განაჩენის გადასინჯვის საფუძველად მიიჩნევს.⁹ საკონსტიტუციო სასამართლოს განმარტებით, ამგვარი გადაწყვეტა „განპირობებული უნდა იყოს იმ სიკეთის თავისებურებით, რომელიც სისხლის სამართლებრივი ზემოქმედების ობიექტს შეადგენს“. ამდენად, თუ საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ გადაწყვეტილების მიღების შემდეგ, სრულყოფილი შედეგის მისაღწევად, სამოქალაქო ან ადმინისტრაციული სამართალწარმოების დაწყებაა საჭირო, შედეგის მიღწევა შეუძლებელი ხდება.

აღსანიშნავია, რომ საქმეში „აპოსტოლი საქართველოს წინააღმდეგ“ ადამიანის უფლებათა ევროპულ სასამართლოს მოუწია ემსჯელა, თუ რამდენად წარმოადგენდა ამ საქმეში საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლო ეფექტური შიდასამართლებრივი დაცვის საშუალებას კონვენციის მე-13 და 35-ე მუხლების ფარგლებში. სასამართლომ დაასკვნა, რომ საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილების რეტროაქტიული ეფექტი ვერ ჩაითვლება სათანადო სამართლებრივი დაცვის საშუალებად, როდესაც საჩივარი სასამართლო გადაწყვეტილების აღუსრულებლობას ეხება, ვინაიდან, სასამართლოს აზრით, საქართველოში მოქმედი ინდივიდუალური კონსტიტუციური საჩივრის სისტემა არ მოიცავს დარღვეული უფლების აღდგენის ეფექტურ მექანიზმებს.¹⁰

აღნიშნულის დასკვნის გაკეთების ერთ-ერთ მიზეზს კი, სასამართლოს აზრით, წარმოადგენს სწორედ ის ფაქტი, რომ ნორმის არაკონსტიტუციურად ცნობა გავლენას ვერ ახდენს არაკონსტიტუციური ნორმის საფუძველზე მიღებული სასამართლო გადაწყვეტილების გაუქმებაზე და მეტიც, გადაწყვეტილებით შეუძლებელია მიმდინარე საქმეების აღსრულების შეწყვეტაც კი, როდესაც საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილება მხოლოდ მათი აღსრულების შეჩერებას იწვევს¹¹.

მიუხედავად იმისა, რომ აღნიშნული დასკვნა ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ მხოლოდ ამ კონკრეტულ საქმეში, საერთო სასამართლოების გადაწყვეტილების აღსრულებლობის პრობლემასთან მიმართებაში თქვა, აღნიშნული მსჯელობა საქართველოს

⁷ იხ. მუხლი 423, საქართველოს კანონი „საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი“, 14 ნოემბერი, 1997, პარლამენტის უწყებანი, 47-48, 31 დეკემბერი, 1997;

⁸ იხ. მუხლი 1, საქართველოს კანონი „საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსი“, 23 ივლისი, 1999, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე 39(46), 06 აგვისტო, 1999;

⁹ იხ. მუხლი 310-311, საქართველოს კანონი „საქართველოს სისხლის სამართლის პროცესი“, 09 ოქტომბერი, 2009, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე 31, 03 ნოემბერი, 2009.

¹⁰ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2007 წლის 28 თებერვლის გადაწყვეტილება საქმეზე *Apostol v. Georgia*, para 46;

¹¹ იქვე.

საკონსტიტუციო სასამართლოს, როგორც ადამიანის უფლებათა დაცვის ეფექტური მექანიზმის შეფასებისათვის, მნიშვნელოვან განმარტებებს იძლევა. აღსანიშნავია, რომ ერთ–ერთ საქმეში საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ თავადაც აღიარა ის, რომ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლო შესაძლოა არ აღმოჩნდეს ინდივიდის დარღვეული უფლების აღდგენის ეფექტური მექანიზმი. კერძოდ, გადაწყვეტილებაში აღნიშნულია, რომ საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილებები ხშირად არ ვრცელდება გადაწყვეტილების მიღებამდე წარმოშობილ სამართლებრივ ურთიერთობებზე და არსებობს საფრთხე, რომ პირის უფლებაში აღდგენა არ მოხდება საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ გადაწყვეტილების მიღების შემდეგ.

უნა აღინიშნოს, რომ ამ მხრივ საკანონმდებლო ცვლილება დღეის მდგომარეობითაც არაა შესული კანონმდებლობაში.

2. ახლად გამოვლენილი გარემოებები სისხლის სამართლის პროცესში

სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 310-ე მუხლი განსაზღვრავს ახლად გამოვლენილ გარემოებათა გამო განაჩენის გადასინჯვის საფუძვლებს. ნორმიდან გამომდინარე, შეიძლება განაჩენი გადასინჯოს, თუ:

ა) სასამართლოს კანონიერ ძალაში შესული განაჩენით დადგენილია, რომ ყალბია მტკიცებულება, რომელიც საფუძვლად დაედო გადასასინჯ განაჩენს;

ბ) არსებობს გარემოება, რომელიც მოწმობს სასამართლოს კანონიერ ძალაში შესული განაჩენის დამდგენი სასამართლოს უკანონო შემადგენლობას ან იმ მტკიცებულების დაუშვებლობას, რომელიც საფუძვლად დაედო გადასასინჯ განაჩენს;

გ) სასამართლოს კანონიერ ძალაში შესული განაჩენით დადგენილია, რომ მოსამართლემ, პროკურორმა, გამომძიებელმა, ნაფიცმა მსაჯულმა ან ნაფიცი მსაჯულის მიმართ სხვა პირმა ამ საქმესთან დაკავშირებით ჩაიდინა დანაშაული;

დ) არსებობს საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილება, რომელმაც არაკონსტიტუციურად ცნო ამ საქმეში გამოყენებული სისხლის სამართლის კანონი;

ე) არსებობს ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილება (განჩინება), რომელმაც დაადგინა ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის ევროპული კონვენციის ან მისი ოქმების დარღვევა ამ საქმესთან დაკავშირებით და გადასასინჯი განაჩენი ამ დარღვევას ეფუძნება;

ე1) არსებობს გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ადამიანის უფლებათა კომიტეტის, ქალთა წინააღმდეგ დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის კომიტეტის, ბავშვის უფლებათა კომიტეტის, წამების წინააღმდეგ კომიტეტის ან რასობრივი დისკრიმინაციის

აღმოფხვრის კომიტეტის (შემდგომ – კომიტეტი) გადაწყვეტილება, რომლითაც ამ საქმესთან დაკავშირებით დადგენილ იქნა კომიტეტის დამაარსებელი კონვენციის დარღვევა, და გადასასინჯი განაჩენი ამ დარღვევას ეფუძნება;

ვ) ახალი კანონი აუქმებს ან ამსუბუქებს სისხლისსამართლებრივ პასუხისმგებლობას იმ ქმედებისათვის, რომლის ჩადენისთვისაც პირს გადასასინჯი განაჩენით მსჯავრი დაედო;

ზ) წარდგენილია ახალი ფაქტი ან მტკიცებულება, რომელიც გადასასინჯი განაჩენის გამოტანის დროს არ იყო ცნობილი და თავისთავად თუ სხვა დადგენილ გარემოებასთან ერთად ამტკიცებს მსჯავრდებულის უდანაშაულობას ან მის მიერ იმ დანაშაულზე უფრო მსუბუქი ან უფრო მძიმე დანაშაულის ჩადენას, რომლისთვისაც მას მსჯავრი დაედო, აგრეთვე, ამტკიცებს გამართლებულის ბრალეულობას ან დანაშაულის იმ პირის მიერ ჩადენას, რომლის მიმართაც სისხლისსამართლებრივი დევნა შეწყვეტილი იყო;

ზ¹) წარდგენილია პროკურორის დადგენილება მსჯავრდებულის მიმართ სისხლის სამართლის საქმის წარმოების პროცესში მისი უფლების არსებითი დარღვევის შესახებ, რომელიც გადასასინჯი განაჩენის გამოტანის დროს ცნობილი არ იყო და თავისთავად ან/და სხვა დადგენილ გარემოებასთან ერთად ამტკიცებს მსჯავრდებულის უდანაშაულობას ან მის მიერ იმ დანაშაულზე უფრო მსუბუქი დანაშაულის ჩადენას, რომლისთვისაც მას მსჯავრი დაედო;

თ) არსებობს სააპელაციო სასამართლოს განჩინება, რომელმაც უკანონოდ ცნო ის ფარული საგამოძიებო მოქმედება, რომლის შედეგად მოპოვებული მტკიცებულება საფუძვლად დაედო განაჩენს¹².

კანონმდებელი განსაზღვრავს უკვე კანონიერ ძალაში შესული განაჩენის გადასინჯვის სხვადასხვა წინაპირობებს. ყველა გარემოებით გადასინჯვის აუცილებლობა განპირობებულია იმ მიზნით, რომ არსებობს „სიახლე“, რომელმაც შესაძლოა განაჩენი მსჯავრდებულის სასარგებლოდ შეცვალოს. ახლად გამოვლენილი გარემოება, თავისი სპეციფიკიდან გამომდინარე, ვერ იქნება გამამართლებელი განაჩენის გადასინჯვის საფუძველი.

როგორც უკვე აღინიშნა, ნორმის არაკონსტიტუციურობის საკითხი და არაკონსტიტუციურად ცნობილი ნორმა იწვევს შესაბამის სამართლებრივ შედეგებს. კონსტიტუციური წარდგინებისას მოსამართლე აჩერებს იმ განსახილველი საქმის განხილვას, რომელი საქმიდან გამომდინარეც რომელიმე ნორმის არაკონსტიტუციურობაზეც მოხდება წარგინება.

სისხლის სამართლის საქმეზე მაშინ, როცა უკვე გამოტანილია შემაჯამებელი გადაწყვეტილება და განაჩენი შესულია კანონიერ ძალაში, განხილულ სისხლის სამართლის საქმეში

¹² საქართველოს კანონი - საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი - <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/90034?publication=150> - ნანახია 17.05.2023 მდგომარეობით.

გამოყენებული ნორმის არაკონსტიტუციურად ცნობა იწვევს განაჩენის გადასინჯვას. ეს მოთხოვნა, როგორც ვნახეთ, ინტეგრირებულია საპროცესო კოდექსში.

განაჩენის არაკონსტიტუციურად ცნობილ ნორმასთან შესაბამისობაში მოყვანას გააჩნია არსებითად მნიშვნელოვანი დატვირთვა. ეს გამომდინარეობს იქედან, რომ ნორმა, რომელიც არაკონსტიტუციურად იცნობა ადამიანის ძირითად უფლებებასთან მიმართებაში, თავისთავად გულისხმობს, რომ პირს მსჯავრი დაედო მისთვის კონსტიტუციით აღიარებული უფლების დამრღვევი ნორმით. შესაბამისად, აუცილებელია განაჩენი გადასინჯოს, რათა არ იყოს პირის უფლებრივი მდგომარეობა დარღვეული. გარკვეულ შემთხვევებში, არაკონსტიტუციურად ცნობილი ნორმის შედეგად განაჩენის გადასინჯვა, შესაძლებელია, არ იწვევდეს პირის სამართლებრივი მდგომარეობის და მიყენებული ზიანის სრული აღდგენის შესაძლებლობას. მაგალითად, როცა პირს უკვე მოხდილი აქვს მისთვის გათვალისწინებული სასჯელი და ამის შემდგომ იქნა დადგენილი გამამართლებელი განაჩენი. ცხადია, თავისუფლების აღკვეთის დაწესებულებაში გატარებული დროის ექვივალენტი და მისი აღდგენა შეუძლებელია, მაგრამ გამამართლებელი განაჩენი საფუძვლად დაედება სხვა სამართალწარმოებას, როგორცაა ზიანის ანაზღაურება.

3. საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილება, როგორც ახლად გამოვლენილი გარემოება სისხლის სამართალწარმოებაში

საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილებები, რომლითაც კონკრეტული ნორმა არაკონსტიტუციურად იქნება ცნობილი, იწვევს სასამართლოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილების გადასინჯვას, ხოლო მომავალში საქმის განხილვისას საერთო სასამართლოები ვალდებული არიან გადაწყვეტილების შესაბამისად მოახდინონ საქმის განხილვა.

გადასინჯვა გულისხმობს, რომ უკვე მიღებული გადაწყვეტილება მოყვანილ იქნეს შესაბამისობაში საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილებასთან.

საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ ამ დრომდე არაერთი მნიშვნელოვანი გადაწყვეტილება იქნა მიღებული, რომელმაც შეცვალა სისხლისსამართალწარმოებისას კონკრეტულ საკითხზე მიდგომა, მოხდა არაერთი განაჩენის ცვლილება. არაკონსტიტუციურად ცნობილ ნორმებს შორისაა როგორც სისხლის სამართლის, ასევე, სისხლის საპროცესო კანონმდებლობით გათვალისწინებული ნორმები.

საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ 2015 წელს განხილულ იქნა საქმე „წიქარიშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“. განსახილველ საქმეში მოსარჩელე მხარე მიიჩნევდა, რომ არაკონსტიტუციური იყო სისხლის სამართლის კოდექსის 260-ე მუხლის მე-2 ნაწილის

სიტყვები: „ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით შვიდიდან თოთხმეტ წლამდე“ ძველი რედაქციით საქართველოს კონსტიტუციის მე-17 მუხლის მე-2 პუნქტთან მიმართებით (ახალი რედაქციით მე-9 მუხლის მე-2 პუნქტი), როგორც ღირსების შემლახველი სასჯელი¹³.

საკონსტიტუციო სასამართლომ მნიშვნელოვანი მსჯელობა განავითარა პირის ღირსების უფლებაზე და ამ უფლების დარღვევა არაპროპორციული სასჯელით რომ სცდება დემოკრატიულ საზოგადოებაში ლეგიტიმური მიზნის მიღწევის უკიდურესი საშუალების პრინციპს. არაკონსტიტუციურად ცნობილი ნორმა გულისხმობს იმ ფაქტს, რომ სამომავლოდ, პარლამენტს სამუდამოდ ეკრძალება მსგავსი შინაარსის კანონის მიღება და სასჯელის გამოყენება იმისგან განსხვავებით, როცა თვითონ პარლამენტს შეაქვს ცვლილება კანონმდებლობაში. შესაბამისად, საკონსტიტუციო სასამართლო ყოველ განსახილველ საქმეს, როგორც სახელმწიფოში კონსტიტუციური წესრიგის მაკონტროლებელი სასამართლო ორგანო, განსაკუთრებული ყურადღებით ექცევა.

„დანაშაულისათვის სასჯელის სახეობის/ოდენობის განსაზღვრის პროცესში თითოეული სასჯელის მიზნის როლის დადგენისას სახელმწიფომ ძალიან ფრთხილი მიდგომა უნდა გამოიყენოს. კერძოდ, თუ სასჯელი დანაშაულთან მიმართებით არაპროპორციულია და არ აკმაყოფილებს სამართლიანობის მოთხოვნებს, თუ არ არის შესაბამისი ახალი დანაშაულის ასაცილებლად და მსჯავრდებულის რესოციალიზაციისათვის, მაშინ მისი აღსრულებით გამოწვეული ტანჯვა თავისთავად იქნება დამატებითი, გაუმართლებელი დასჯა და შედეგად, ადამიანის ღირსების ხელყოფა¹⁴“

სასამართლომ, სხვა უამრავი გარემოებების ანალიზთან ერთად, მიიჩნია, რომ სასჯელის სახეობის და პროპორციულობის განსაზღვრისას სახელმწიფოს ვალდებულებაა ზუსტად განსაზღვროს სასჯელის სიმძიმე და არ შელახოს ადამიანის ღირსება.

„სასჯელი და ზოგადად, პასუხისმგებლობა ასცდება მათსავე მიზნებს და გადაიქცევა პოტენციური შურისძიების იარაღად. შედეგად, სამართალი და კანონი დაკარგავს თავის ძირითად ფუნქციას. კანონი სამართლიანობისა და წესრიგისთვის არის საჭირო და, თუკი ის გადაიქცევა ხელისუფლების ინსტრუმენტად ადამიანებით მანიპულირებისათვის, კანონი თავად გახდება იმ პრობლემების მთავარი წყარო, რომელთა თავიდან აცილებისა თუ აღმოფხვრისთვისაც ის არის საჭირო¹⁵“

¹³ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2015 წლის 24 ოქტომბრის #1/4/592 გადაწყვეტილება - საქართველოს მოქალაქე ბექა წიქარიშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ - <http://www.constcourt.ge/ka/judicial-acts?legal=1043>

¹⁴ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2015 წლის 24 ოქტომბრის #1/4/592 გადაწყვეტილება - საქართველოს მოქალაქე ბექა წიქარიშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ II-56 - <http://www.constcourt.ge/ka/judicial-acts?legal=1043>

¹⁵ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2014 წლის 13 ნოემბრის გადაწყვეტილება N1/6/557,571,576 საქმეზე „საქართველოს მოქალაქეები - ვალერიან გელბახიანი, მამუკა ნიკოლაიშვილი და ალექსანდრე

სასამართლოს ზემოხსენებული მსჯელობები სხვა არგუმენტებთან ერთად მივიდა შეფასებამდე, რომ არაკონსტიტუციურად იქნა ცნობილი 70-გრამამდე გამომშრალი მარიხუანის შემენა - შენახვისთვის 260-ე მუხლის მე-2 პუნქტის „ისჯება თავისუფლების აღკვეთით შვიდიდან თოთხმეტ წლამდე“ ის ნორმატიული სინაარსი, რომელიც ითვალისწინებს სისხლის სამართლის სასჯელის სახით თავისუფლების აღკვეთის გამოყენების შესაძლებლობას.

აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ამ გადაწყვეტილებაზე დაფიქსირებულ იქნა განსხვავებული აზრი კოლეგიის შემადგენლობიდან ერთ-ერთი მოსამართლის მიერ. თუმცა სტატიის მიზნებიდან გამომდინარე, ამ საკითხს დეტალურად აღარ განვიხილავთ.

მნიშვნელოვანია განიმარტოს, რა სამართლებრივი შედეგები მოყვა ნორმის არაკონსტიტუციურად ცნობას, როგორია გადაწყვეტილების აღსრულების მექანიზმი.

ნორმის არაკონსტიტუციურად ცნობამდე უკვე გამოტანილი გამამტყუნებელი განაჩენები, რომლებიც მიღებულ იქნა ეროვნული სასამართლოების მიერ სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის შესაბამისად, დაექვემდებარა გადასინჯვას სააპელაციო სასამართლოებს მიერ, რაც გულისხმობს იმას, რომ ნებისმიერი პირი, ვინც ამ მუხლით იხდიდა სასჯელს, დაუყოვნებლივ უნდა განთავისუფლებულიყო სასჯელაღსრულების დაწესებულებიდან. მნიშვნელოვანია აქვე განვმარტოთ, რომ ისეთ განაჩენებზე, რომლებითაც საპროცესო შეთანხმების შედეგად განსაზღვრული ჰქონდა პირობითი მსჯავრი, ასევე მოექცა გადასინჯვის ქვეშ, რადგან თუ ნორმა არ ითვალისწინებს სასჯელის სახედ თავისუფლების არკვეთას, იმ ნორმით პირის მიმართ პირობითი მსჯავრის გამოყენება დაუშვებელია.

გადაწყვეტილებამ, ცხადია, გავლენა იქონია საქმეებზე, რომელთა განხილვაც მიმდინარეობდა საერთო სასამართლოებში (პირველ ინსტანციაში) და არ იყო განაჩენი დადგენილი. მოსამართლეებს ამ დროს ეკისრებათ ვალდებულება, გამამტყუნებელი განაჩენის მიღების შემთხვევაში დაადგინონ არაკონსტიტუციურად ცნობილ ნორმასთან შესაბამისი განაჩენი, ე.ი. ზემოხსენებულ მაგალითზე გამამტყუნებელი განაჩენის დადგენით ვერ განსაზღვრავდნენ თავისუფლების აღკვეთას, ხოლო ზემდგომი ინსტანციის სასამართლოებში საქმის მიმდინარეობის შემთხვევაში შეიცვლებოდა ქვემდგომი ინსტანციის სასამართლოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილება იმგვარად, რომ მოვიდოდა შესაბამისობაში არაკონსტიტუციურად ცნობილ ნორმასთან.

საინტერესო და ლეგიტიმური კითხვაა, როგორ მოქმედებს არაკონსტიტუციურად ცნობილი ნორმა იმ პირების მიმართ, ვინც გარკვეული პერიოდის განმავლობაში სასჯელს იხდიდნენ პენიტენციურ დაწესებულებაში. ის, რომ სასჯელი ღირსების შემლახველად გამოაცხადა

სილაგაძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II - 51 - <http://www.constcourt.ge/ka/judicial-acts?legal=953>

სასამართლომ, გულისხმობს, რომ ნორმაში არსებული სასჯელი (არაკონსტიტუციურად ცნობილი) თავიდანვე ლახავდა პირის ღირსებას და ვინც მსჯავრი მოიხადა, მოიხადა ღირსების შემლახავი არაკონსტიტუციური ნორმის საფუძველზე და არის თუ არა სასჯელადსრულების დაწესებულებაში გატარებული ეს დრო „უკანონო პატიმრობა“?! საინტერესო იქნება საერთო სასამართლოების პრაქტიკა ამ საკითხზე, დააკისრებს თუ არა სახელმწიფოს ზიანის ანაზღაურებას. მიმაჩნია, რომ საერთო სასამართლოების მიერ მსგავსი საქმისწარმოებით უნდა დაეკისროს სახელმწიფოს ზიანის ანაზღაურება, რათა დაკომპენსირდეს პიროვნების მიერ არაკონსტიტუციურად ცნობილი ნორმით გატარებული პატიმრობით გამოწვეული ზიანი.

რაც შეეხება საკონსტიტუციო სასამართლოს გავლენას სისხლის სამართლის პროცესში ნორმის არაკონსტიტუციურად ცნობაზე, ამ შემთხვევაშიც უმნიშვნელოვანეს გავლენას ახდენს სისხლისსამართალწარმოებაზე. სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი ადგენს სისხლისსამართლებრივი დევნისა და მართლმსაჯულების განხორციელების წესებს. საპროცესო კოდექსით განსაზღვრული რიგი საპროცესო თუ საგამომიებო მოქმედებები საკმაოდ უხეშად იჭრება პირის უფლებებში, ასევე, მხარეთა თანასწორობის შეჯიბრებითობის უფლება თუ სამართლიანი სასამართლოს უფლება ინტეგრირებულია საპროცესო კანონმდებლობაში და მისი კონსტიტუციური კონტროლი მნიშვნელოვნად იცავს ადამიანის ძირითად უფლებებს თუ თავისუფლებებს.

ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი გადაწყვეტილებაა ამ მხრივ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2017 წლის 27 იანვრის #1/1/650,699 გადაწყვეტილება, რომლითაც არაკონსტიტუციურად იქნა ცნობილი სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის ის ნორმატიული შინაარსი, რომლის თანახმადაც, დაცვის მხარეს არ ჰქონდა უფლებამოსილება, კომპიუტერულ მონაცემთა დაცვის საშუალებიდან სასამართლოს განჩინებით მოეპოვებინა მტკიცებულება, „გამოეთხოვა ინფორმაცია“. ამ უფლებამოსილებით აღჭურვილი იყო მხოლოდ ბრალდების მხარე. საკონსტიტუციო სასამართლომ საქმე განიხილა იმ დროს მოქმედი საქართველოს კონსტიტუციის მე-40 მუხლის მე-3 პუნქტთან და 42-ე მუხლის პირველ და მესამე პუნქტებთან მიმართებით (მოქმედი კონსტიტუციის 31-ე პირველ მე-3 და მე-7 პუნქტებთან მიმართებით).

ცალსახაა, რომ დაცვის მხარისთვის მტკიცებულების მოპოვების მსგავსი შაბლონური შეზღუდვა იწვევდა ბრალდებულის ინტერესების შელახვას, „სისხლისსამართალწარმოებაში დაცვის უფლება, ბრალდებულისათვის მინიჭებულ სხვა საპროცესო გარანტიებთან ერთად, წარმოადგენს სახელმწიფოსა და ბრალდებულის ხელთ არსებული შესაძლებლობების დამაბალანსებელ ინსტრუმენტს. სისხლისსამართალწარმოებაში მხარეს, ერთი მხრივ, წარმოადგენს სახელმწიფო, რომელიც წარმართავს გამომიებას მის ხელთ არსებული უზარმაზარი რესურსებითა და უფლებამოსილებით, ხოლო მეორე მხრივ - ბრალდებული, რომლის

შესაძლებლობები (მათ შორის ფინანსური, ადამიანური რესურსები), როგორც წესი, შეზღუდულია. აქედან გამომდინარე, სისხლის სამართლის პროცესში მხარეთა შორის არსებული ობიექტური სხვაობა კომპენსირებული უნდა იყოს დაცვის მხარისათვის მინიჭებული სხვადასხვა საპროცესო ინსტრუმენტებით იმგვარად, რომ ბრალდებული არ აღმოჩნდეს არსებითად არახელსაყრელ მდგომარეობაში ბრალდების მხარესთან შედარებით¹⁶.

სასამართლომ შეაფასა მხარეთა ბალანსი სხვადასხვა კომპონენტით და სწორია მსჯელობა, რომ საპროცესო ინსტრუმენტები უნდა იყოს იმგვარი, რომ ბრალდებულს შეეძლოს გამამართლებელი მტკიცებულებების მოპოვება. მიუხედავად იმისა, რომ გონივრულ ეჭვს მიღმა სტანდარტით პირის დამნაშავეობის მტკიცების ტვირთი ბრალდების მხარეს აკისრია, ეს ვერ იქნება იმის გამართლება, რომ დაცვის მხარემ ვერ შეძლოს მტკიცებულებათა მოპოვება. პრაქტიკაში, ძირითადად მხარეები თავისი პოზიციის გასამყარებელ მტკიცებულებებს მოიპოვებენ და პრაქტიკულად არაგონივრულია მოლოდინი, რომ ბრალდების მხარე მოიპოვებს და გადასცემს მხარეს მის ხელთ არსებულ გამამართლებელ მტკიცებულებებს, როგორც ამაზეც საკონსტიტუციო სასამართლომ აღნიშნა - „მსგავსი სავალდებულო დათქმა კანონმდებლობით არც არსებობს“.

გადაწყვეტილებამ მნიშვნელოვანი გავლენა იქონია დაცვის მხარის შესაძლებლობაზე, მოიპოვოს მტკიცებულება, რომელიც შენახულია კომპიუტერულ მონაცემთა დაცვის საშუალებაში. მითუმეტეს, თანამედროვე სამყაროში ყოველდღიურად იზრდება ციფრული ტექნოლოგიების შესაძლებლობები და მატულობს იმის ალბათობაც, რომ იყოს უამრავი შემთხვევა, როცა მტკიცებულება შენახულია კომპიუტერულ სისტემაში და ამ მტკიცებულებებზე წვდომის შეზღუდვა ცალსახად არაკონსტიტუციურია.

¹⁶ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2017 წლის 27 იანვრის გადაწყვეტილება #1/1/650,699 საქმეზე „საქართველოს მოქალაქეები - ნადია ხურციძე და დიმიტრი ლომიძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II- 27 -<http://www.constcourt.ge/ka/judicial-acts?legal=984>

4. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებების გავლენა საქართველოს და საზღვარგარეთის ქვეყნების სისხლის სამართალწარმოებებზე

მნიშვნელოვანია განვიხილოთ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებების გავლენა სისხლის სამართალწარმოებაზე. გადაწყვეტილებათა ანალიზი მოგვცემს შესაძლებლობას, მეტი სიცხადით წარმოვაჩინოთ ის დადებითი და უარყოფითი მხარეები, რომელიც წარმოადგენს ჩვენი კვლევის საგანს.

განსხვავებით საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილებებისაგან, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებები მოქმედებს და როგორც ახლად აღმოჩენილი გარემოება, საფუძვლად დაედება სამოქალაქო და ადმინისტრაციულ საქმეებზე მიღებულ გადაწყვეტილებებსაც.

სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი პირდაპირ მიუთითებს, რომ ახლად გამოვლენილ გარემოებათა გამო განაჩენის გადასინჯვის საფუძველია, თუ: „არსებობს ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილება (განჩინება), რომელმაც დაადგინა ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის ევროპული კონვენციის ან მისი ოქმების დარღვევა ამ საქმესთან დაკავშირებით, და გადასასინჯი განაჩენი ამ დარღვევას ეფუძნება¹⁷“. სისხლის სამართლის კანონში ეს დათქმა იდენტური შინაარსის მატარებელია, საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილებით განაჩენის გადასინჯვის მსგავსად.

საფრანგეთის სისხლის სამართლის საპროცესო კანონმდებლობა განსხვავებული მიმართულებებით აწესრიგებს ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილების აღსრულებას.

„საფრანგეთის სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 626-1-დან 626-7-მდე მუხლებში (სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის წიგნი III, თავი III).

ამ დებულებების მიხედვით, სისხლის სამართლის საბოლოო გადაწყვეტილების ხელახალი განხილვის მოთხოვნა დანაშაულში დამნაშავედ ცნობილი ნებისმიერი პირის სასარგებლოდ შეიძლება, რამდენადაც ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს განაჩენიდან გამომდინარე, განაჩენი გამოტანილი იყო ადამიანის უფლებათა და ფუნდამენტურ თავისუფლებათა დაცვის კონვენციის დებულებების ან მისი დამატებითი პროტოკოლების დარღვევით; თუ დაფიქსირებული დარღვევა, თავისი ბუნებითა და სიმძიმით, მსჯავრდებული პირისთვის იწვევს დამაზარალებელ შედეგებს, მას კონვენციის 41-ე მუხლის საფუძველზე მინიჭებული „სამართლიანი დაკმაყოფილება“ ვერ დაასრულებდა¹⁸“.

¹⁷ საქართველოს კანონი - საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი - <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/90034?publication=150> - ნანახია 21.15.2023 მდგომარეობით.

¹⁸ ეროვნული კანონმდებლობით გათვალისწინებული დებულებების თაობაზე სასამართლოს მიერ გადაწყვეტილების გამოტანის შემდეგ საქმის წარმოების განახლების, ან გადაწყვეტილების გადასინჯვის

საფრანგეთის კანონმდებლობა ასევე ითვალისწინებს სასჯელის გადავადებას „საკასაციო სასამართლოს, რომელიც პლენარულ ასამბლეაზე იღებს გადაწყვეტილებას ან არსებითი განხილვის სასამართლოს გადაწყვეტილებამდე. ეს გადაწყვეტილება მიიღება ერთი წლის ვადაში გადახედვისა და ხელახალი განხილვის სასამართლოს გადაწყვეტილებიდან მოყოლებული. ამ ვადაში საკასაციო სასამართლოს ან არსებითი განხილვის სასამართლოს გადაწყვეტილების არარსებობის შემთხვევაში, პიროვნება განთავისუფლებულია, თუ ის არ არის პატიმრობაში სხვა მიზეზით.¹⁹“

„ავსტრიის უზენაესი სასამართლო უფლებამოსილია სისხლის სამართლის საქმეზე ECtHR-ის გადაწყვეტილების საფუძველზე განახლოს წარმოება იმის თაობაზე, რომ ავსტრიის სისხლის სამართლის სასამართლომ (მათ შორის, ავსტრიის უზენაესი სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეზე გამოტანილმა განაჩენმა) დაარღვია ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის ან მისი ოქმის დებულებები. როდესაც ავსტრიის უზენაესი სასამართლო გადაწყვეტილებას იღებს საქმეზე წარმოების განახლების თაობაზე, მან მკაცრად უნდა დაიცვას ECtHR -ის მოთხოვნები და დასაბუთება²⁰“.

„წამოწყება შეუძლია დაზარალებულს ან გენერალურ პროკურორს. თუ უზენაესი სასამართლო საქმის ხელახალი წარმოების ნებართვას გასცემს, იგი ან თავად მიიღებს გადაწყვეტილებას საქმეზე ან დაუბრუნებს საქმეს პირველი ან მეორე ინსტანციის სასამართლოს, რომელიც პასუხისმგებელია ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის დარღვევაზე²¹.“

შესახებ წერილობითი ნაშრომების კრებული - ევროპული საბჭო - 2018 წლის ნოემბერი - გამომცემლობა IBDSign - გვ. 51-52;

¹⁹ იქვე;

²⁰ ეროვნული კანონმდებლობით გათვალისწინებული დებულებების თაობაზე სასამართლოს მიერ გადაწყვეტილების გამოტანის შემდეგ საქმის წარმოების განახლების ან გადაწყვეტილების გადასინჯვის შესახებ წერილობითი ნაშრომების კრებული - ევროპული საბჭო - 2018 წლის ნოემბერი - გამომცემლობა IBDSign - გვ. 11.

²¹ იქვე

დასკვნა

მნიშვნელოვან პრობლემას წარმოადგენს ის ფაქტი, რომ საკონსტიტუციო სასამართლოსთვის მოქალაქის მიერ ნორმის არაკონსტიტუციურად ცნობის მიმართვით ვერ ხდება სავარაუდო დარღვეული უფლების დროული დაცვა. როგორც წესი, საკონსტიტუციო სასამართლო იშვიათად იყენებს ნორმაზე დროებით ღონისძიებას, რაც იწვევს საქმეზე საბოლოო გადაწყვეტილების მიღებამდე სადავო ნორმის მოქმედების შეჩერებას. ასეთ შემთხვევაში, საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ საქმის განხილვის დროიდან გამომდინარე, თუნდაც საბოლოო გადაწყვეტილებით მოსარჩელე მხარის მოთხოვნა დაკმაყოფილდეს, უკვე სისხლის სამართლის საქმისწარმოებით გამოწვეული ნეგატიური გავლენები მომხდარია პროცესის მონაწილეზე.

წინარე საკონსტიტუციო კონტროლი იმ შემთხვევაში გვაქვს, თუ საერთო სასამართლოების მოსამართლე მიმართავს წარდგინებით ნორმის არაკონსტიტუციურად ცნობასთან დაკავშირებით. ამ დროს სისხლის სამართლის საქმის განხილვა ჩერდება საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ საქმეზე გადაწყვეტილების მიღებამდე. ამიტომ, ასეთ დროს ნაკლებად ხდება პირზე სისხლის სამართლის ნეგატიური ზეგავლენა. მიუხედავად იმისა, რომ ეს გავლენები ამ დროს შეჩერებული (მაგალითად, პიროვნებას არ განესაზღვრება სასჯელი პენიტენციურ დაწესებულებაში მოხდით) საქმეების განხილვის ვადებიდან გამომდინარე, პიროვნების ფსიქო-ემოციური მდგომარეობისთვის რთულია ხანგრძლივი დროის განმავლობაში „სამართლებრივ გაურკვევლობაში“ ყოფნა (შედეგის მოლოდინი, აღკვეთის ღონისძიების ქვეშ ყოფნა, ბრალდებულის სტატუსის ტარება და ა.შ.). ამ ნაწილში უნდა ითქვას, რომ სასიცოცხლო მნიშვნელობისაა საქმეზე დროული გადაწყვეტილების მიღება. წარდგინებების სტატისტიკური ანალიზით ცხადია, რომ მოსამართლეები ძალიან იშვიათად იყენებენ ამ შესაძლებლობას.

განხილული საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილებები ცალსახად აჩვენებს საერთო სასამართლოების მოსამართლეთა პასიურ როლს ამ ინსტიტუტთან. რამდენადაა ნორმალური, რომ უამრავი სისხლის სამართლის საქმის განხილვისას ვერც ერთმა მოსამართლემ ვერ შეამჩნია არაკონსტიტუციური ნიშნები იმ ნორმაში, რომელიც არაკონსტიტუციურად იცნო მოქალაქის მიერ სარჩელის შეტანის გზით. სამართალი დინამიურ პროცესს წარმოადგენს და შემოქმედებითი მიდგომა სასამართლოების მხრიდან მნიშვნელოვანწილად განაპირობებს კონსტიტუციური უფლებების ხარისხის გაზრდას.

სისხლისსამართალწარმოებასთან პარალელურად ვხედავთ, რომ საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილებას სამოქალაქო და ადმინისტრაციულ საქმეებზე არ აქვს გავლენა, არ ითვალისწინებს კანონმდებლობა გადასინჯვას. უნდა აღინიშნოს, რომ მსგავსი საკანონმდებლო რეგულაცია ხარვეზია. პიროვნების კონსტიტუციით გარანტირებული უფლების დარღვევა უნდა აღსდგეს სამართლიანი სასამართლოს პრინციპით მიუხედავად იმისა, თუ რა

კატეგორიის საქმეა განხილული. შეუძლებელია იმის მტკიცება, თუ რომელი საქმისწარმოება რა დოზით ზღუდავს ადამიანის უფლებას. მაგალითად, შეიძლება პირისთვის ქონების დაკარგვა მეტ პრობლემას წარმოადგენდეს, ვიდრე მოწმის მაგისტრატ მოსამართლესთან დაკითხვის შესაძლებლობა.

ასევე, მნიშვნელოვანია, აქვს თუ არა შესაძლებლობა პირს, მოითხოვოს არაკონსტიტუციურად ცნობილი ნორმით განსაზღვრული სასჯელის მოხდით მიყენებული მორალური ზიანის ანაზღაურება.

განსხვავებით საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილებებისგან, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილება იწვევს ყველა კატეგორიის საქმეზე მიღებული გადაწყვეტილების გადასინჯვის შესაძლებლობას. შეიძლება ითქვას, ერთის მხრივ, ეს პარადოქსული ვითარებაცაა, რადგან ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციით გარანტირებული ადამიანის უფლებები ინტეგრირებულია საქართველოს კონსტიტუციაში და რატომ არ უნდა იყოს აღსრულებული საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილება ყველა კატეგორიის საქმეზე და იყოს მხოლოდ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილება? უფლების დარღვევასთან დაკავშირებით მსჯელობისას საკონსტიტუციო სასამართლო თითქმის სრულ თანხვედრაშია ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრეცედენტულ პრაქტიკასთან. შესაბამისად, აღსრულების ნაწილში ფრაგმენტულობა მიუღებელია.

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებების გავლენასთან დაკავშირებით წარმოდგენილ საზღვარგარეთის პრაქტიკითაც დავინახეთ, რომ უმეტესწილად მიდგომა ერთიანია და არაერთ ქვეყანაში ხდება გადაწყვეტილებების გადასინჯვა სხვადასხვა საფუძვლით.

საბოლოოდ უნდა ითქვას, რომ როგორც საკანონმდებლო დონეზე, ასევე, პრაქტიკაში, ვხვდებით უამრავ პრობლემებს, რომლებიც ახდენს ადამიანის უფლებების დარღვევას ან ამ დარღვეული უფლების აღდგენა ხდება იმგვარად, რომ პრაქტიკულად, ხშირ შემთხვევაში, პიროვნებას ეკარგება შედეგისადმი ინტერესი. პრობლემის აღმოსაფხვრელად აუცილებელია შესაბამისი საკანონმდებლო ცვლილებები და სასამართლო პრაქტიკის დახვეწა, დროში განხილვის ეფექტურობა და წარდგინებების ხშირი გამოყენება.

ბიბლიოგრაფია

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. საქართველოს კონსტიტუციის კომენტარი, თავი მეორე, „საქართველოს მოქალაქეობა, ადამიანის ძირითადი უფლებანი და თავისუფლებანი“ - ავტორთა კოლექტივი, გამომცემლობა „პეტიტი“, თბილისი, 2013;
2. სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის კომენტარები, ავტორთა კოლექტივი, გამომცემლობა „მერიდიანი“, თბილისი, 2015;
3. ეროვნული კანონმდებლობით გათვალისწინებული დებულებების თაობაზე სასამართლოს მიერ გადაწყვეტილების გამოტანის შემდეგ საქმის წარმოების განახლების ან გადაწყვეტილების გადასინჯვის შესახებ წერილობითი ნაშრომების კრებული - ევროპული საბჭო - 2018 წლის ნოემბერი - გამომცემლობა IBDSign;
4. საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილების სამართლებრივი სტატუსი და აღსრულება, გუჩმაზაშვილი დ., დემეტრაშვილი ა., 2017;
5. დემოკრატიის გამოწვევები და საკონსტიტუციო სასამართლოს როლი დემოკრატიის ძიების პროცესში, ერემაძე ქ., თბილისი, 2015;
6. „ნოვაციები საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს კანონმდებლობაში“, ჯონი ხუცურიაძე, წიგნში „საქართველოს კონსტიტუცია და კანონმდებლობა საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს შესახებ“ თბილისი, 2002.

ნორმატიული მასალა:

1. საქართველოს კონსტიტუცია - 13.10.2017 წლის მდგომარეობით;
2. საქართველოს კონსტიტუცია - 29.06.2020 წლის მდგომარეობით;
3. საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი, 1999;
4. საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი, 2009;
5. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი;
6. საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსი;
7. საქართველოს ორგანული კანონი - საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს შესახებ

სასამართლო გადაწყვეტილებები:

1. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2015 წლის 24 ოქტომბრის #1/4/592 გადაწყვეტილება - საქართველოს მოქალაქე ბექა წიქარიშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ;

2. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2014 წლის 13 ნოემბრის გადაწყვეტილება N1/6/557,571,576 საქმეზე „საქართველოს მოქალაქეები - ვალერიან გელბახიანი, მამუკა ნიკოლაიშვილი და ალექსანდრე სილაგაძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“;

3. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2017 წლის 27 იანვრის გადაწყვეტილება #1/1/650,699 საქმეზე „საქართველოს მოქალაქეები - საქართველოს მოქალაქეები - ნადია ხურციძე და დიმიტრი ლომიძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“;

4. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2007 წლის 28 თებერვლის გადაწყვეტილება საქმეზე, Apostol v. Georgia.